

Memo

memonummer 170929-136
datum 1-11-2017
aan De heer R. van de Wekke
van R.J. Buijs/ S.J.M.P. Halters Buijs Eco Consult B.V.
project Voorgenomen nieuwbouw Ossendrechtseweg 38 Hoogerheide
projectnr. 170929
betreft Actualisatie quickscan en aanvullend najaarsonderzoek vleermuizen
Ossendrechtseweg 38 Hoogerheide
Bijlagen 5

Actualisatie toetsing quickscan Ossendrechtseweg 38 Hoogerheide (incl. najaarsonderzoek vleermuizen)

1. Inleiding

In 2012 heeft in kader van een voorgenomen bestemmingplan wijziging een ecologische quickscan plaats gevonden (Fleskens, 2012, zie bijlage 3). Het bestemmingsplan zal naar verwachting pas eind 2017 /begin 2018 door de gemeente Woensdrecht worden vastgesteld . Omdat de quickscan meer dan 5 jaar geleden is uitgevoerd en er inmiddels een nieuwe Wet natuurbescherming is (zie bijlage 1 voor Wettelijk kader) dient de toen uitgevoerde quickscan geactualiseerd te worden. In dit kader is het terrein in het najaar van 2017 bezocht en hebben aanvullend twee najaarsbezoeken plaatsgevonden om de aanwezigheid en gebruik door vleermuizen van de opstallen (in figuur 1 nummer 1 t/m 5) te beoordelen.

2. Doel

De opdrachtgever is voornemens om de bestaande bebouwing (zeer vervallen schuren, zie bijlage 2 voor bouwkundige staat) te slopen en hiervoor nieuwe woningen te realiseren. Opdrachtgever heeft aan Buijs Eco Consult de opdracht gegeven om in dit kader (voorgenomen ontwikkeling) een actualisatie van de reeds (en derhalve niet volledig meer actuele) quickscan en een najaarsvleermuisonderzoek uit te voeren om vast te stellen of en zo ja welke functies de huidige bebouwing voor vleermuizen vervullen.

In het kader van het aspect 'ecologie' van deze ruimtelijke ingreep is er een quickscan gedaan om te bepalen of er mogelijk negatieve effecten voor aanwezige beschermde plant- en/of diersoorten in de (per 1-1-2017 van kracht geworden) Wet natuurbescherming als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling ontstaan en vastleggen of de werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd en welke voorwaarden hier eventueel voor gelden. Doel van het uitgevoerde aanvullend najaar vleermuisonderzoek is dan ook om te bepalen of huidige bebouwingen al dan niet een functie voor eventueel aanwezige vleermuizen vervullen.

3. Wettelijk kader

Vanuit de Wet natuurbescherming is bij ruimtelijke ingrepen en niet bestendig beheer de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Het doel van de Wet natuurbescherming is o.a. het in stand houden van de inheemse flora en fauna.

Door, voorafgaand aan ruimtelijke ingrepen en niet bestendig beheer, stil te staan bij aanwezige natuurwaarden, kan onnodige schade aan beschermde soorten worden voorkomen of beperkt. Voor een uitgebreide toelichting op de Wet natuurbescherming wordt verwezen naar bijlage 1.

Voor vogels wordt voor niet bestendig beheer (waar kap onder valt) en ruimtelijke ontwikkelingen geen ontheffing verleend in het kader van de Wet natuurbescherming. Werkzaamheden zijn hierdoor enkel mogelijk buiten de kwetsbare periode (buiten broedseizoen) of indien geen sprake is van aanwezige vogelnesten.

4. Bestaande situatie

De te slopen gebouwen staan aan de Ossendrechtseweg 38 Hoogerheide. De planlocatie ligt aan de rand van de kern Hoogerheide. De gebouwen zijn in een vervallen staat en de meeste bebouwing bevat gaten in muren, daken, vloeren etc. Een overzichtsplaatje van de onderzoekslocatie is opgenomen in figuur 2. Een impressie van de opstallen is te zien in figuur 3 t/m 6

Figuur 2. Ligging plangebied in rode contour met NNN gebieden in groene arcering (bron: Provincie Noord-Brabant)

Figuur 3. Oude schuur in plangebied

Figuur 4. Vrij jonge stal

Figuur 5. Vervallen opstallen in plangebied

Figuur 6. Grazige weide (zuidzijde van plangebied)

5. Bevindingen veldbezoek 29 september

Tijdens het veldbezoek is beoordeeld in hoeverre de situatie is veranderd ten opzichte van de quickscan (Fleskens 2012) en of deze bevindingen nog actueel zijn. De algemene indruk is dat de opstallen duidelijk zichtbaar in slechtere staat van onderhoud en verval zijn ten opzichte van de situatie in 2012. Per soortgroep worden hieronder de bevindingen besproken.

5.1 Vogels

Er zijn geen sporen aangetroffen van jaarrond beschermde soorten zoals steenuil of kerkuil. Huismussen zijn niet aangetroffen maar daarvoor is het ook niet de geschikte periode van onderzoek. Desondanks de minder geschikte periode zijn er geen recent gebruikte nestbouwen aangetroffen van huismussen. Huismussen zijn tijdens geen 1 terrein bezoek waargenomen. In 2012 is een aanbeveling gedaan om een mussenhotel op te hangen aan de bestaande woning aangezien er toen 1 nest van huismus is aangetroffen. Dit is niet gebeurd maar geadviseerd wordt om dit advies alsnog uit te voeren (voorafgaand sloop) evenals het advies om huismussenvides toe te passen in de voorgenomen nieuwbouw als mitigerende maatregel en de gunstige staat van instandhouding te borgen. Hierdoor wordt voorkomen dat verbodsbepalingen worden overtreden. In de opstallen struweel op het terrein kunnen ook andere vogels tot broeden komen. Geadviseerd wordt de bebouwing en struweel vooraf het broedseizoen (lees 15 voor maart te slopen of te verwijderen) om beschadiging van in gebruik zijnde vogelnesten te voorkomen.

De gunstige staat van instandhouding van voorkomende vogels is na het nemen van mitigerende maatregelen niet in het geding.

5.2 Grondgebonden zoogdieren

In de opstallen zijn geen sporen aangetroffen van marterachtigen, door de ligging tegen de bebouwde kom worden deze soorten ook niet aannemelijk geacht. De in 2012 vastgestelde afwezigheid van marterachtigen kan hiermee worden bevestigd. In de grazige weide ten zuiden van de jonge stal zijn sporen (ontlasting) en prooien (grauwe gans) van de vos aangetroffen. Een burcht of schuilplaats is niet aangetroffen. Soorten als ree, haas en konijn komen naar alle waarschijnlijkheid ook voor op deze grazige weide. Daarnaast kunnen algemeen voorkomende muizen worden verwacht als veldmuis, huisspitsmuis, en bosmuis. In de omgeving is volop alternatief leefgebied aanwezig voor deze zoogdieren.

De gunstige staat van instandhouding van voorkomende grondgebonden zoogdieren is niet in het geding.

5.3 Amfibieën en reptielen

Tijdens het terreinbezoek zijn veel plaatmaterialen en stenen opgelicht om te beoordelen of hier amfibieën of reptielen onder schuilden. Dit was niet het geval, het plangebied vormt door het ontbreken van geschikt habitat (o.a. water) geen geschikt leefgebied voor deze soorten.

De gunstige staat van instandhouding van voorkomende amfibieën en reptielen is niet in het geding.

5.4 Vaatplanten

Er zijn binnen het plangebied geen planten aangetroffen die beschermd zijn in kader van de Wet natuurbescherming en worden ook niet verwacht.

De gunstige staat van instandhouding van voorkomende vaatplanten is niet in het geding.

5.5 Vissen

Omdat het element water binnen het plangebied ontbreekt kunnen effecten op vissen op voorhand worden uitgesloten.

De gunstige staat van instandhouding van voorkomende vissen is niet in het geding.

5.6 Ongewervelden

Door het ontbreken van water en faunarijke en bloemrijke grasland wordt het voorkomen van strikt beschermde ongewervelden (o.a. libellen en vlinders) niet verwacht.

De gunstige staat van instandhouding van voorkomende ongewervelden is niet in het geding.

5.7 Vleermuizen

Door het ontbreken van spouwmuuren en geschikte ruimtes om te overwinteren of te kramen kan de conclusie in de eerder uitgevoerde quickscan worden bevestigd dat de opstallen ongeschikt zijn als kraam- of winterverblijf. De oude werkschuur (zie figuur 3) vonden wij in potentie wel geschikt als dagverblijf of paarverblijf en hebben daarom geadviseerd om hiervoor twee najaarsbezoeken uit te voeren (die later in deze memo worden besproken).

6. Uitvoering najaarsonderzoek

Voor het beoordelen van de locatie op functies voor vleermuizen zijn op 29 september en 12 oktober bezoeken aan de onderzoekslocatie verricht. Daarbij is voor het bepalen van eventuele functies (eventuele zomer, paar-, en/of winterverblijven) gewerkt volgens het vleermuisprotocol 2017.

De werkzaamheden zijn lopend door het onderzoeksgebied uitgevoerd door een of twee waarnemers met een batdetector; (R.J. Buijs en/of S.J.M.P. Halters van Buijs Eco Consult BV met een Pettersson D240X) verder aangevuld met opnameapparatuur SM4bat batlogger, Echometer 2 Pro en/of een Petterson M500-384 microfoon met tablet) een sterke zaklamp (Feniks) en een warmtebeeldcamera (FLIR E6). Hierbij zijn tijdens de veldbezoeken op een tot twee plaatsen opnameapparatuur weggelegd om eventuele vleermuisgeluiden op te nemen. De locaties van de opnameapparatuur is opgenomen in figuur 7. Verder is lopend in de bebouwing extra aandacht besteed aan eventuele verblijfplaatsen (actief zoeken naar uitwerpselen, vreetplaatsen) en/of foerageerfunctie in deze opstallen.

Figuur 7. Locaties opnameapparatuur in blauw (bron ondergrond: www. brabant.nl)

De weersomstandigheden tijdens de uitgevoerde bezoeken zijn opgenomen in de onderstaande tabel 1.

De onderzoeken zijn overwegend uitgevoerd vanaf zonsondergang. En in september is een langer avondbezoek uitgevoerd om eventuele paarverblijfsplaatsen voor (donker minnende) soorten en eventueel zwermen bij winterverblijfsplaatsen vast te kunnen stellen enerzijds, en anderzijds ter compensatie van het uitvoeren van een tweede veldronde in de suboptimale periode (> 10 dagen na het eerste bezoek) voor o.a. paarverblijven.

Tabel 1. Overzicht met bezoekdata, tijden en weersomstandigheden

Datum	Aanvangstijd	Eindtijd	Weer
29 september 2017	19:15	00:15	16 °C, wind 2 Bft, Z, geheel bewolkt,
12 oktober 2017	18:50	22:20	13 °C, wind 3 Bft, WZW, vrijwel geheel bewolkt

Mogelijk te verwachten soorten op de locatie waren:

- Gewone dwergvleermuis;
- Laatvlieger;

En eventueel minder veelvuldig voorkomende soorten danwel veelal boombewonende vleermuizen zoals;

- Ruige dwergvleermuis;
- Rosse vleermuis;
- Grootoorvleermuis (spec);
- Baardvleermuis (spec);
- Meervleermuis.

6.1 Resultaten najaarsbezoeken vleermuisfuncties

Deze opgenomen geluidsbestanden zijn met behulp van de programma's batsound en kaleidoscope geanalyseerd. Deze gegevens dienen als ter ondersteuning van de beoordeling van de vleermuisbewegingen die in het veld zijn gemaakt. In tabel 2 zijn de opgenomen geanalyseerde bestanden weergegeven.

Tabel 2. Overzicht met aantal opgenomen geluidsbestanden van vleermuizen en waargenomen vleermuissoorten per veldbezoek

Datum	Gewone dwergvleermuis	Ruige dwergvleermuis	Rosse vleermuis	Grootoor vleermuis	Geen auto ID	Achtergrond lawaai
	PIPPIP	PIP NAT	NYC NOC	PLEAUR	NOID	NOISE
TOTAAL	97	37	3	2	91	171
20172909 SM4 bij centrale schuur	38	8	2		39	43
20172909 lopend	5	8			10	47
20170929 M500-384 oostelijke schuur	2					11
20171012 SM4 centraal	40	15		1	22	6
20171012 lopend	12	6	1	1	20	64

Verklaring:

Waarneming is een geluidsofname op een bepaald moment: een vleermuis kan met rondjes vliegen/foerageren als een exemplaar voor een grote hoeveelheid waarnemingen zorgen. De hoeveelheid waarnemingen zegt dus niet direct iets over het aantal voorkomende vleermuizen.

NOID: Overige geluid is veelal een combinatie van verschillende vleermuizen en/of baltsroep gecombineerd met echolocatie en/of lawaai.

Achtergrondlawaai bestaat uit opgenomen bijgeluiden zoals remmen van auto's, langsrijdende fietsen, vogels etc.

De volgende soorten zijn met zekerheid vastgesteld:

- Gewone dwergvleermuis;
- Ruige dwergvleermuis;
- Rosse vleermuis;
- Grootoorvleermuis (spec. vermoedelijk gewone grootoorvleermuis).

Een schematisch figuur van de locaties van de waargenomen baltsroepen is opgenomen in figuur 8.

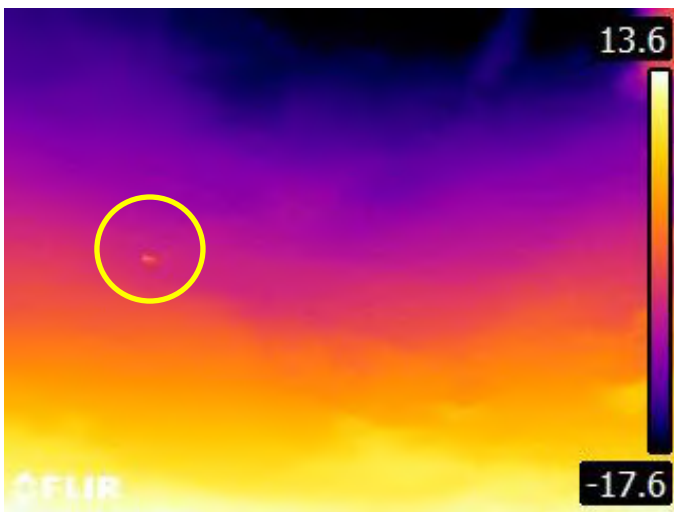

Figuur 8. Locatie meermaals waargenomen baltsende vleermuis tijdens het vleermuisonderzoek en in rood de planlocatie

Tijdens de twee najaarsbezoeken zijn geen uitvliegers waargenomen. Ook zijn ter plaatse van de te slopen bebouwing geen winterverblijfplaatsen (door zwermen) waargenomen. Gezien de staat van de gebouwen (tocht, gebrek aan verwarming, snelle opwarming en afkoeling, wordt het ook niet aannemelijk geacht dat (e.e.a. conform de uitgangspunten van de quickscan door Fleskens, 2012) de gebouwen geschikt zijn als winterverblijf.

Tevens zijn, uitgezonderd het vastgestelde paarverblijf van gewone dwergvleermuis tijdens de bezoeken geen indicaties gedaan die verder kunnen duiden op andere verblijfplaatsen. (Geen ontlasting of prooiresten zichtbaar op de grond, raamkozijnen, deurdrempels danwel in/nabij mogelijke uitvliegopeningen etc.)

Ter plaatse van de met pannen bedekte oude schuur centraal op het plangebied is veelvuldig baltsroep van de gewone dwergvleermuis waargenomen. Met behulp van de zaklamp en de warmtebeeldcamera is de vliegbeving van de baltsende gewone dwergvleermuis nader beoordeeld. Hieruit blijkt dat deze zich met name ophoudt rondom deze met rode dakpannen gedekte schuur centraal op het terrein. Mogelijk heeft deze gewone dwergvleermuis ook een zomerverblijf hier, ondanks dat deze tijdens de twee veldbezoeken niet uitvliegend is waargenomen. Een warmtebeeldfoto (zie figuur 9) van de baltsende gewone dwergvleermuis is hieronder opgenomen.

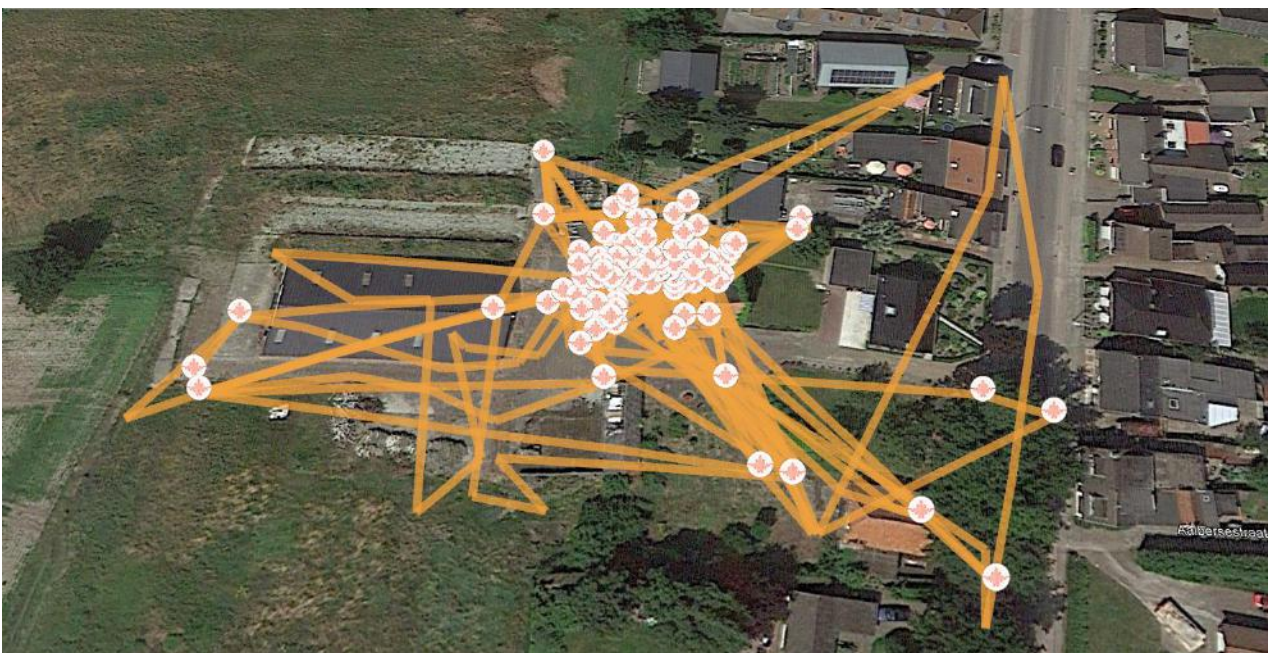

Figuur 9. foto warmtebeeldcamera nacht van 29/30 september 2017

Tijdens de tweede veldbezoek (12 oktober) zijn zowel in het veld als met de opnameapparatuur een vergelijkbare situatie als in de eerste vleermuisronde waargenomen: geen vleermuizen in de bebouwing wel enkele soorten over-/langsvliegend. Verder is opnieuw is de baltsende gewone dwergvleermuis veelvuldig rondom de schuur met rode dakpannen centraal in het plangebied waargenomen.

Hoewel tijdens de veldbezoeken ook nadrukkelijk aandacht is besteed aan eventuele verblijven of foerageerfunctie in de opstallen, is dit niet aangetoond. Mogelijk kan dit worden verklaard doordat de opstallen in de huidige situatie leeg zijn (geen vee, voer, mest etc.) en derhalve inpandig ook geen grote aantallen insecten aanwezig zijn waardoor de voormalige stallen niet (meer) interessant zijn als foerageerplaats voor vleermuizen

Dit wordt bevestigd door de weergave van de opgenomen geluidsbestanden op locatie van opname (zie afbeelding 10). Veel opnamen zijn gedaan rondom de centrale schuur met pannen, op het overig deel van het plangebied zijn beperkte waarnemingen van vliegende/foeragerende dieren opgenomen.

Figuur 10: geluidsopnamen 29-9 en 12-10 weergegeven op kaart (plaats van opname)

Duidelijke vlieg-/migratieroutes over het plangebied zijn niet waargenomen, evenals winterverblijfplaatsen. Mogelijk fungeren de bomen langs straatzijde of zuidzijde (bomen die behouden blijven) wel als mogelijke foerageer/vlieg/migratieroute. Omdat deze functie behouden blijft is hier tijdens onderzoek niet nader op ingezoomd.

6.2 Mitigatie

Aangezien tijdens de terreinbezoeken is waargenomen dat het plangebied in ieder geval het najaar een bijdrage levert voor de gewone dwergvleermuis, zijn mitigerende maatregelen nodig om de voorgenomen sloop van de bebouwingen uit te voeren en deze verblijfplaats (paarverblijf en mogelijk zomerverblijf) in de toekomstige situatie te behouden. Conform vleermuisprotocol (2017) zijn naast de uitgevoerde najaarsbezoeken (gecombineerd met onderzoek naar mogelijke winterverblijfplaatsen) ook een winterbezoek en voorjaarsbezoeken (met name in de kraamperiode) noodzakelijk om een definitief oordeel te kunnen geven over de afwezigheid van zomerverblijf- danwel aan/afwezigheid van kraamverblijfplaatsen en de eventueel daarbij behorend passende mitigerende maatregelen. Gezien de staat van de bebouwingen (open, toegankelijk voor jeugd en/of vandalen) is het de vraag of het afwachten van deze onderzoeksronden opweegt tegen het risico van instorten, letsel oplopen etc.

Door de opdrachtgever zijn direct na de bevindingen van de eerste veldronde 4 medio september tijdelijk/vervangende verblijfplaatsen geplaatst (vleermuis kasten op paal). Verder zijn in de omgeving van het plangebied vele bebouwingen aanwezig met mogelijkheid als vervangende verblijfplaats (gaten, kieren, ruimte onder dakpannen etc).

Figuur 11. Geplaatste vleermuis kasten

Voor een duurzame vervanging van het aangetoonde paarverblijf is het noodzakelijk om in de toekomstige woningen minimaal 4 vervangende verblijfplaatsen in totaal te realiseren om het aangetoonde paarverblijf te compenseren. Door deze 4 vervangende verblijfplaatsen minimaal geschikt te maken als zomerverblijf wordt ook direct een mogelijk zomerverblijf van (in ieder geval 1 gewone dwergvleermuis) duurzaam gewaarborgd. Dit kan door op zuid en/of west georiënteerde gevel zogenaamde vleermuisstenen in te metselen danwel de spouwmuur geschikt te maken (enkele open stootvoegen en 3 cm ruimte tussen isolatie en buitenmuur waarbij tegen de isolatie gripfolie wordt toegepast), Zie bijlage 4 brochure vleermuisvriendelijk bouwen.

6.3 Resume aanvullend vleermuisonderzoek

- In de slopen bebouwing (zie figuur 1) is een paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aangetoond. Overige verblijfplaatsen van andere soorten en/of winterverblijfplaatsen zijn niet aangetroffen. Wel is het aannemelijk dat deze baltsende gewone dwergvleermuis ook een zomerverblijf ter plaatse heeft.
- Een winterverblijfplaatsen (zwermen) is niet waargenomen. Gezien de staat van de gebouwen (tocht, regenwater dat eenvoudig in de bebouwingen kan lopen, onverwarmd, weinig isolatie waardoor de mogelijke openingen relatief snel opwarmen en weer afkoelen) worden winterverblijfplaatsen ook niet aannemelijk geacht.
- Verder zijn waarnemingen gedaan van over-/langsvliegende gewone dwergvleermuizen, ruige dwergvleermuizen en een enkele waarnemingen van rosse vleermuis en grootoorvleermuis (spec.). Verdere verblijfplaatsen en/of vlieg/migratieroutes van deze soorten op de planlocatie zijn niet vastgesteld. De huidige (omvangrijke) bomen op de planlocatie blijven behouden, waardoor een mogelijke foerageerfunctie en/of vlieg-/migratieroute langs/boven deze bomen en/of verblijfplaatsen behouden blijven.
- Door in de toekomstige bebouwing minimaal 4 vaste verblijfplaatsen voor vleermuizen te laten integreren wordt invulling gegeven aan natuur inclusief bouwen en kan zorgvuldig invulling gegeven worden aan mitigatie/compensatie van het vastgestelde paarverblijf en het mogelijk/vermoedelijk nog aan te treffen zomerverblijf. Tevens zijn eind september ook 4 tijdelijke verblijfplaatsen (vleermuiskasten) op paal geplaatst om (tijdens de voorgenomen bouw) als tijdelijke verblijfplaats te kunnen fungeren voor de periode dat de geplande nieuwbouw nog niet voltooid is, om nog in het actief seizoen zowel tijdelijke verblijfplaatsen gelijktijdig met de huidige verblijfplaats beschikbaar te hebben.
- Voor het vaststellen van een zomerverblijfplaats en bepalen van aan/afwezigheid van een kraamverblijf zijn volgens het vleermuisprotocol (2017) in het voorjaar formeel tevens bezoeken noodzakelijk. Het is echter aannemelijk dat deze locatie ook (naast paarverblijf) als zomerverblijf voor gewone dwergvleermuis wordt gebruikt en een kraamverblijf niet waarschijnlijk is.

Door het naleven van de mitigerende maatregelen (integreren vleermuiskasten in nieuwbouw) is de gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis niet in het geding.

7. Eindconclusie

De actualisatie van de quickscan leidt grotendeels tot dezelfde conclusies als Fleskens 2012. Geadviseerd wordt de door hen voorgestelde maatregelen voor de huismus over te nemen (ophangen mussenhotel en toepassen huismusvides in nieuwbouw). Tijdens de actualisatie is een paarverblijf van de gewone dwergvleermuis aangetroffen, deze is tijdelijk gecompenseerd door 4 paalkasten en dient op duurzame manier te worden gecompenseerd door integratie in nieuwbouw (op minimaal 4 zuid of west georiënteerde gevels). Hiermee komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar en worden geen verbodsbepalingen overtreden. Omdat een paarverblijf een bij de wet beschermd element is, is het aan het bevoegd gezag om te bepalen of deze bovenstaande maatregelen voldoende zijn ofwel er een verklaring van geen bedenkingen danwel ontheffing noodzakelijk is voor huismus en de gewone dwergvleermuis.

Literatuur

- Bekker, D.L. & J.B.M Thijssen 2012. Verspreidingsonderzoek, Nederlandse Zoogdieren. VONZ 2011. Rapport 2012.03. Zoogdierverseniging, Nijmegen.
- Fleskens, H., G.van Agtmaal & H.Tromp 2012 Ecologische quickscan Ossendrechtseweg 38, GMG Groenmanagement
- Atlas van de Nederlandse vleermuizen, H. Limpens, KNNV, 1997
- Kennisdocument gewone dwergvleermuis, <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-004-Kennisdocument-Gewone-dwergvleermuis-1.0.pdf>

Websites:

- www.brabant.nl
- www.waarneming.nl
- www.verspreidingsatlas.nl

Volledigheid inventarisatie

De inventarisatie is een uiteraard een steekproef. Het is dan ook mogelijk dat soorten en functies niet waargenomen zijn, terwijl dat ze (op een ander tijdstip) wel aanwezig zijn. Dit is echter acceptabel, de Wet natuurbescherming vraagt een initiatiefnemer om alles te doen wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden. Met de gekozen methode en inspanning is dan ook voldoende invulling gegeven aan artikel 1.11 (zorgplicht) van de Wet natuurbescherming. Wat betreft het vooronderzoek heeft de initiatiefnemer dan ook gedaan wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden.

Bijlage 1 Wettelijk kader

Hieronder volgt een algemene beschrijving van de Natuurwetgeving, gevolgd door betreffende onderdelen van de wetgeving.

De Nederlandse natuurwetgeving

De Nederlandse natuurwetgeving valt uiteen in gebiedsbescherming en soortbescherming. De gebiedsbescherming is geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998 en omvat de Natura 2000-gebieden. Per 01/01/2017 zijn beide onderdelen (en de Boswet) geïntegreerd in de Wet natuurbescherming (Wn).

Gebiedsbescherming

In de Natura 2000 gebieden zijn de beschermde natuurmonumenten alsmede de gebieden met de status Vogel- en/of de Habitatrichtlijngebied (Voorheen Speciale beschermings Zones, Sbz's) opgenomen.

Globaal kan worden gesteld dat de gebiedsbescherming gericht is op de bescherming van de waarden waarvoor een gebied is aangewezen. Deze bescherming is gebiedsspecifiek, maar kent wel de zogenaamde externe werking. Dat wil zeggen dat ook handelingen buiten het beschermde gebied niet mogen leiden tot verlies aan kwaliteit in het beschermde gebied.

Soortbescherming

De soortbescherming is per 01/01/2017 ook opgenomen in de Wet natuurbescherming. Deze wet omvat ook de bescherming van Habitatrichtlijnsoorten buiten de aangewezen Natura 2000-gebieden. Deze bescherming geldt overal in Nederland, ook in de beschermde gebieden. De soortbescherming kent geen externe werking. Projecten worden getoetst aan de directe invloed op beschermde waarden binnen de grenzen van het projectgebied. Conform deze wet is de initiatiefnemer bij ruimtelijke ingrepen verplicht op de hoogte te zijn van mogelijke voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Vanuit deze kennis dienen plannen en projecten getoetst te worden aan eventuele strijdigheid met de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming.

Onder de werking van de soortbescherming vallen circa 930 dier- en plantensoorten. Alle inheemse zoogdieren, vogels, amfibieën, en reptielen zijn beschermd. Tevens hebben een aantal planten, vissen, insecten en ongewervelden een beschermde status. Voor de in het wild voorkomende planten en dieren geldt bovendien de algemene zorgplicht (art. 1.11).

Volgens de Wet natuurbescherming mogen beschermde dier- en plantensoorten niet worden gedood, gevangen, opzettelijk worden verontrust of gedood. Voortplanting- of vaste rust of verblijfplaatsen mogen niet opzettelijk worden beschadigd of vernield. Habitatrichtlijnsoorten mogen tevens niet opzettelijk worden verstoord. Beschermde planten mogen niet opzettelijk van hun groeiplaats worden verwijderd of vernield. De verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming (Wn) staan vernoemd in onderstaand kader.

Verbodsbepalingen Wet natuurbescherming (Wn)

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wn	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wn	Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wn
Art 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen
Art 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen	Art 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	Art 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen
Art 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben	Art 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen	Niet van toepassing
Art 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort	Art 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren	Niet van toepassing
Niet van toepassing	Art 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen	Art 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen

Bron: Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen, Ministerie van Economische Zaken

De werkingssfeer van de Wet natuurbescherming is niet beperkt tot of gerelateerd aan speciaal aangewezen gebieden, maar geeft de beschermde soorten **overal** in Nederland bescherming.

In o.a. artikelen 3.3, 3.8 en 3.10 van de Wet natuurbeschermingswet worden de ontheffings- en vrijstellingsmogelijkheden weergegeven. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de ontheffing- of vrijstelling (zoals werken met een goedgekeurde gedragscode) hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het plangebied.

- **Beschermde soorten – met (Provinciale) vrijstelling:**
Voor deze soorten geldt een vrijstelling van een of meerdere verbodsbepalingen (zoals bijvoorbeeld het vangen van dieren en/of het vernielen van vaste verblijfplaatsen. Voor deze soorten is derhalve in veel gevallen geen ontheffing nodig. Wel geldt ten aanzien van deze soorten de zorgplicht, die eveneens van de Wet natuurbescherming uitgaat.
Soorten die vallen onder de vrijstelling betreft over het algemeen (en dus per Provincie verschillend) onder andere algemene zoogdiersoorten, zoals algemene muizen- en spitsmuizen, de woelrat, de egel, konijn, ree en vos, algemene amfibiesoorten, waaronder de bruine kikker, gewone pad en kleine watersalamander.
- **Overige ‘nationaal beschermde’ soorten:**
Voor deze soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkeling en bestendig beheer een mogelijkheid voor ontheffing, welke aan drie criteria wordt getoetst: er is sprake van een in of bij wet genoemd belang, er is geen alternatief en ‘doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort’.

Voor deze soorten is derhalve een ontheffing nodig of kan gewerkt worden met een goedgekeurde gedragscode. Soorten die vallen onder dit nationale beschermingsregime vallen betreft onder andere algemene zoogdiersoorten, zoals das, boomarter, algemene amfibieën en reptielen alpenwatersalamander, hazelworm, flora als schubvaren en bokkenorchis en vissoorten waaronder de grote modderkruiper. Daarnaast geldt ook voor deze soorten de algemene zorgplicht.

- **Habitatrichtlijnsoorten:**

Voor deze soorten geldt het zwaarste beschermingsregime en is voor ruimtelijke ontwikkeling geen vrijstelling mogelijk van de ontheffingsplicht. Voor deze soorten dient een ontheffing te worden aangevraagd, welke aan drie criteria wordt getoetst: er is sprake van een in of bij wet genoemd belang, er is geen alternatief en 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort'. Wel kan als voldaan wordt aan een in de wet genoemd belang ook bij ruimtelijke ontwikkeling gewerkt worden met een goedgekeurd gedragscode. Daarnaast geldt ook voor deze soorten de algemene zorgplicht. Tot dit beschermingsregime horen o.a. alle vleermuissoorten, de bever, otter, noordse woelmuis, verschillende amfibiesoorten waaronder rugstreeppad en kamsalamander.

- **Vogelrichtlijnsoorten:**

Alle vogels zijn in Nederland gelijk beschermd. Voor deze soorten geldt het zwaarste beschermingsregime en is voor ruimtelijke ontwikkeling ook geen vrijstelling mogelijk van de ontheffingsplicht. Voor deze soorten dient een ontheffing te worden aangevraagd, welke aan drie criteria wordt getoetst: er is sprake van een in of bij wet genoemd belang, er is geen alternatief en 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort'. Wel kan als voldaan wordt aan een in de wet genoemd belang ook bij ruimtelijke ontwikkeling gewerkt worden met een goedgekeurd gedragscode. Daarnaast geldt ook voor deze soorten de algemene zorgplicht.

Zorgplicht

Voor alle in het wild voorkomende plant- en diersoorten, dus ook voor onbeschermd en beschermd soorten die zijn vrijgesteld geldt wel de ook 'algemene zorgplicht' (art. 1.11 Wet natuurbescherming). Deze zorgplicht houdt in dat initiatiefnemer passende maatregelen moet nemen om schade aan beschermde gebieden en in het wild voorkomend plant en diersoorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het niet verontrusten of verstoren in de kwetsbare perioden zoals de winterslaap, de voortplantingstijd en de periode van afhankelijkheid van de jongen.

De kwetsbare perioden voor de verschillende soortgroepen zijn niet allen gelijk. Als 'veilige' periode voor alle groepen geldt in het algemeen de periode van half augustus tot half november, de periode waarin de voortplantingstijd achter de rug is en diersoorten als vleermuizen, overige zoogdieren en amfibieën nog niet in winterslaap zijn. Indien een locatie in die periode bouwrijp wordt gemaakt, kan daarna gedurende het winterseizoen en het daaropvolgende voorjaar probleemloos worden gewerkt.

Zo kan bijvoorbeeld vegetatie gedurende het groeiseizoen kort gemaaid worden, zodat er geen vogels gaan broeden en het tegen de winter ook ongeschikt is voor kleine zoogdieren of amfibieën die in winterslaap gaan. Indien tijdens de uitvoering van de werkzaamheden beschermde soorten worden waargenomen dienen maatregelen genomen te worden om schade aan deze individuen zo veel mogelijk te voorkomen (bijvoorbeeld wegvangen en verplaatsen of terreindelen af te zetten en het werk ter plaatse stil te leggen). Ecologische begeleiding kan hierin voorzien.